NAŠE ŘEČ

ROČNÍK XI. ČÍSLO 10.

V. ERTL:

K SMRTI, K JÍDLU, K PLÁČI, K DOSTÁNÍ A POD.

Od převratu, kdy se naše styky se Slovenskem staly mnohem těsnějšími a širšími než předtím a kdy znalost slovenštiny mezi Čechy a češtiny mezi Slováky nabyla rozsahu nikdy nebývalého, stalo se oblíbeným tématem srovnávati spis. češtinu se slovenštinou a vyvozovati z tohoto srovnávání rozličné závěry. Nejčastější a nejrozšířenější závěr bývá pronášen dvojí formou: u českých lidí formou obdivu nad krásou, lahodou a zachovalostí spisovné slovenštiny, u slovenských spisovatelů formou, které užil posledně v Lidových novinách (20. října t. r.) slovenský dopisovatel podepsaný jako předložka na. Ten napsal nám Čechům tuto epištolku:

»Vy, milí bratia Česi, radi sa chlubíte vyspelosťou svojej reči. Možno, že je bohatšia na technické výrazy, ako slovenská, i gramatiku máte spracovanejšiu, ale germanizmami sa hemží — na posmech!

Spomeniem z nich najprotivnejší a najčastejší. Vaši žurnalisti, vaši sudcovia a úradníci, ba i vaši spisovatelia píšu takto: odsúdili ho k smrti (zum Tode), alebo k pokute, k trestu atď. miesto: na smrť, na pokutu, na trest. Píšete: klesol k zemi, miesto na zem; v hostincoch spytujete sa: Co máte k jídlu (snáď k jedení?) miesto: na jedenie; kniha je k dostání u spisovatele, miesto: knihu dostať u spisovateľa; úradník predostiera spisy ku schváleniu, miesto na schválenie; v Prahe na električke máte místa k sezení a k stání, u nás sú miesta na sedenie a na státie; vy posielate zlých ľudí

k čertu, my v čerty a do čerta, u vás je všeličo k smíchu, čo je u nás proste smiešne, alebo do smiechu, slovom: vaše germanizmy sú u vás k zoufání a u nás do zúfania. O tých idiotických bastardoch nemecko-českých ani nehovorím, keď niečo není k mání, alebo keď niekto nebyl k vidění. My vravíme neni ho alebo niet ho, a nebolo ho vidieť. A čo je u vás k pláči, to je u nás do plaču. A keď budú páni žurnalisti vyhovárať svoje germanizmy rýchlou prácou — neverte im. To sú na nič žurnalisti, alebo aby som ich jazykom hovoril: jsou k ničemu. Odsúďte, prosím, tie vaše germanizmy na smrť!«

Není naším úmyslem dokazovati, že v spisovné češtině není germanismů — popírali bychom sami sebe — ani že spisovná slovenština je od germanismů a jiných -ismů úplně čistá. Jde nám jen o to, aby se z takových závěrů nezahošťovala v našich lidech neváţnost k vlastní spisovné řeči, jejíž vysoká hodnota záleží v něčem zcela jiném, než je naprostá neporušenost cizími prvky (jak špatným jazykem by byla na př. spis. angličina!); proto chceme poukázati jen na dvě věci, z nichž by vysvitlo, jak relativní platnost mají takovéto závěry a jak nespravedlivé bývá hodnocení na nich založené. Poučení, které při tom bude možno vyvoditi pro praxi jazykovou, bude nádavkem.

Pronikání cizomluvů (ať jsou to germanismy či rusismy či cokoliv jiného toho způsobu) jest najisto zjev nedobrý a škodlivý. Bráníme se jim; ne proto, že se jimi porušuje svéráz jazyka, jak soudívali naši romantičtí linguisté, ani proto, že jsou to výrazy přejaté z ciziny, zvl. od Němců, nýbrž proto, že to jsou c h y b y, odchylky od spisovné tradice, vznikající z neumělosti jednotlivců a ohrožující jednotu a tím i účel řeči. O tom bylo už často psáno. Ale pronikání cizomluvů je zjev přirozený a neubrání se mu dokonale žádný jazyk. Naopak: čím více se pociťuje potřeba zvýšiti kulturní úroveň národa a hodnotu jeho literatury, tím příznivější jsou podmínky ke vnikání cizomluvů; neporušenost cizími vlivy je výsadou nářečí, isolovaného od světa a omezeného v svých prostředcích na úzký okruh pojmů denního života. Cizomluvy v spisovném jazyce jsou z největší části vedlejším produktem styků domácí literatury s literaturami cizími, a teprve kultura dostatečně nasycená, soběstačná a z vlastních fondů samostatně už tvořící může jich býti uchráněna. Proto příznivou půdou pro vnikání cizomluvů nebývá, jak se leckdy myslí, doba úpadku, nýbrž naopak doba rašení a příprav k rozmachu kulturnímu. Stačí si všimnouti jen na př. předgoethovského Německa nebo předrenesanční Anglie, u nás období veleslavínského nebo padesátých let minulého století.

Vnikání cizomluvů, na př. germanismů, do spis. řeči není tedy samo o sobě ještě nic katastrofálního ani ponižujícího, leda by byla ponížením potřeba a snaha učit se od jiného; v každém jazyce se najdou jednotlivci, jejichž jazykový cit není dost pevný anebo ochabne příliš častým a hojným stykem s literaturou cizojazyčnou. Nebezpečí a úraz nastává teprve tím, jestliže se ochablost jazykového citu stává obecnou, jinými slovy, jestliže se v celku lidí píšících týmž spis. jazykem neprojeví odpor proti takovým rušivým odchylkám jednotlivců, které byly způsobeny vlivem jazyka cizího. A po té stránce není možno vytýkati českému spis. jazyku, že by se byl nebránil — teoreticky i prakticky — proti přílivu cizomluvů, a budoucí historik českého spis. jazyka bude míti příležitost konstatovati zevrubně, jakého množství germanismů, nanesených přechodně do spis. řeči generacemi vyrostlými pod vlivem německé literatury, jazyk spisovný se zbavil a dosud zbavuje. Tímto chorobným procesem jazykové nákazy, který prožívá více méně každý spis. jazyk při stycích s vyšší kulturou jiného národa (co je na př. latinismů ve všech starších spis. jazycích evropských!), spisovná slovenština nebyla nucena projíti; naopak, uvědomíme-li si správně, že dnešní slovenština, jakožto řeč spisovná, t. j. jako souhrn výrazových prostředků, jimiž se povznáší nad úroveň pouhého nářečí sloužícího jen všedním potřebám, je v podstatě (skladbou, slovníkem i způsobem jazykového myšlení) jen individuálně odlišenou obměnou dnešní spis. řeči české (tak jako je na př. jazyk Husův anebo bude jazyk příštích století její obměnou dobově odlišenou), — můžeme tvrditi, že oné nákazy zůstane spis. slovenština už uchráněna i do budoucnosti. Ranami, které utrpěla spis. čeština v zápasu o zvýšení úrovně celé naší, tedy i slovenské literatury a z nichž se buď už vyhojila anebo snaží se vyhojiti, chránila i spisovnou slovenštinu. Kdyby spis. slovenština, jsou isolována úplně od styků s českým písemnictvím, měla podniknouti sama, jako kdysi my, zápas Jungmannů, Tylů, Nerudů a jiných tvůrců novočeského písemnictví a jazyka s literaturou německou, francouzskou a j., podlehla by zrovna tak jako čeština jejich nedobrým vlivům jazykovým, ba co víc, podlehla by jim mnohem hlouběji a tíže, protože nemá opory ve vlastní, staré spisovné tradici, která sílila právě naše Jungmanny, Havlíčky, Máchy a j. v zápase proti cizotě tam, kde nestačila řeč lidová. Můžeme tedy říci (třeba by byl závěr sám o sobě zněl na první pohled poněkud paradoxně) s dobrým právem: Jako dítě děkuje za své jasné mládí vráskám a jízvám v tváři otcově, tak děkuje slovenština za čistotu svého spisovného jazyka do značné míry našim germanismům.

»Na posmech« jsou otcovy vrásky jen dítěti nevděčnému a nezvedenému.

Druhá věc, která zeslabuje a ruší podstatnost a spravedlivost takových závěrů, k jakému došel slovenský dopisovatel Lidových novin, jest jednak ta okolnost, že se srovnává s dobrou slovenštinou (spisovnou, neboť o tu jde) špatná čeština a že se praxe ledabylých nebo nedoučených spisovatelů a pisatelů zaměňuje s pojmem spisovné řeči vůbec, jejíž kanon se odvozuje v každém národě z děl dobrých autorů — dnes bohudík i u nás dosti hojných —, jednak ta okolnost, že takové závěry pronášívají lidé, kteří o věcech jazykových jsou velmi málo poučeni a k takovým úsudkům pramálo oprávněni. Z nich je i karatel našich germanismů v Lid. novinách. Podle svého výkladu o nečeském užívání předložky *k* ve spisovné češtině náleží k oněm brusičům, u nás bohudík již vymírajícím, v jejichž očích rostly germanismy jako houby po dešti, protože větřili germanismus v každém páru souznačných výrazů, z nichž jeden se shodoval zněním s výrazem německým. I o tom bylo už psáno v Naší řeči. Na takových základech jsou postaveny i všechny výtky, které činí náš přítel ze Slovenska spisovné češtině pro nečeské užívání předložky *k*, stavěje jí za vzor spisovnou praxi slovenskou.

Podívejme se na ty výtky zblízka. Píšeme prý my Čechové (i naši spisovatelé) po německu *odsuzovati k smrti, míti co k jídlu, předkládati ke schválení, místa k sezení, to je k smíchu, k pláči, k zoufání, k dostání, k mání,**) *k ničemu, padl k zemi, jdi k čertu* atd., kdežto Slováci správně: *na smrť, na jedenie, na schválenie, na sedenie, do smiechu, do zúfania, do plaču, na nič, to je dostať, na zem, do čerta (v čerty)* a p.

Některé z těchto slovenských výrazů, které se nám nabízejí jako lepší náhrada za výrazy české, můžeme hned zpředu vyloučiti a pěkně se za ně poděkovati. Jsou to výrazy, kde místo české předložky *k* užívá slovenština předl. *do: iď do čerta, to je do smiechu, do plaču, do zúfania.* To jsou v dnešní slovenštině zjevné polonismy. Polština, jak známo, rozšířila významovou oblast předložky *do* do oblastí i jiných předložek, zejména do oblasti pův. slovanské předložky *k'* (chodź *do* mnie = pojď *ke* mně); odtud v polštině: *idź do czarta, do dyabla, do kata* (= jdi *k* čertu, *k* ďasu, rus. podi *k* čortu a p.), *pióro do pisania* (= pero

*) Výraz »zde jsou kyselé okurky *k mání*« četl slovenský brusič snad někdy před padesáti lety na některém pražském hokynářském krámě. Ale hokynářská čeština není spisovná čeština a i dnešní hokynář by se za výraz *to je k mání* jistě styděl — kdyby jej vůbec znal.

ke psaní), *stworzony do pracy* (= k práci), *sposobny do wszego* (= ke všemu), *ładna do kochania* (= k pomilování), *być do śmiechu* (= k smíchu) atd. Tyto polonismy jsou proti duchu slovenštiny (a československého jazyka vůbec), neboť i Slováci (jako my) říkají: isť *ku* pánovi (ne *do* pána), spôsobný *ku* všetkému (ne *do* všetkého) a p.*) A dále: i v češtině jsou sice výrazy *býti do smíchu, býti do pláče*, ale každý Čech dobře cítí, že je rozdíl, řekne-li »bylo mi *do smíchu*«, anebo když řekne »to mi bylo *k smíchu*« a p. Tento rozdíl se polonismy výše uvedenými stírá, a jsou tedy výrazy slovenské *to je do smiechu* a p. (= to je k smíchu) nejen porušením ducha jazyka, nýbrž dokonce i jeho ochuzením. V té věci tedy s našimi bratry na Slovensku měniti nebudeme.

Může tedy jíti leda o výrazy, kde čeština užívá předložky *k*, slovenština předložky *na*. Jsou to valnou většinou výrazy významu cílového, účelového: *odsuzovati k smrti, míti co k jídlu, předkládati ke schválení* a p. Náš slovenský karatel myslí, že užívání předložky *k* v češtině je tu napodobením německých vazeb s *zu* (zum Tode verurteilen, zur Genehmigung vorlegen a p.), a že tedy jde vesměs o germanismy. Je to opakováno po Czambelovi, který napsal (v Rukoväti 1902, s. 185), že Čechové říkají »po německy«: *k rozkazu* (m. *na* rozkaz), *k potěšení* (m. *na* potěšení) a p. V tom je především jen půl pravdy. Nejen Slováci, nýbrž i my Čechové vyjadřujeme cíl a účel předložkou *na*; i my říkáme: *padnouti na zem, dáti na vychování, odsouditi na smrt, místo na sedění, býti na posměch, to je na nic* (nanicovaté) atd., ale užíváme arci zase v obdobných případech jiných předložky *k* a vážíme si toho bohatství a té rozmanitosti v řeči. A naopak: nejen my Čechové, nýbrž i Slováci vyjadřují cíl a účel tou »německou« předložkou *ku*; i oni říkají: *pohodlný k čítaniu, příhodný k strel'be* (zum Lesen, zum Schießen geeignet), *schopný k nečomu, spôsobný k nečomu* (zu etwas fä-

---

*) Z polštiny proniká (podle Bart. Sl. dial. 58) předložka *do* v platnosti *k*, ale jen ve významu čistě místním též do nářečí lašského (na př. idě *do* kupca, *do* Pavlička, *do* nas, *do* Michnuv a p.) a odtud v ojedinělých výrazech i hlouběji do Moravy; na př.: di *do* čérta (na Zlinsku), išiel *do* Tomšů a p. (na Horňácích) a p. Toho způsobu je asi také výraz »jděte *do* kupców« Mat. 25, 9 v evangeliáři Vídeňském, který má stopy nářečí východního (nejde-li tu o pojetí takové, jako je v čes. šel *do* Židů, *do* Jirchářů a p.), ne však výraz »šed *do* Řekóv« Pulk. 117a (podle výkladu Gebaurova v Sl. stč. = *k* Řekům), kde jde o výraz téhož způsobu, jako je dnešní »šel *do* Němec« (v lat. Pulk. je také »Graeciam intraverat«). Výrazy s předl. *do* ve významu přeneseném (jako je pol. być *do śmiechu*, slov. byť *do smiechu* a p.) Bartoš z nářečí moravských neuvádí.

hig, tauglich a p.), i oni říkají jako my »stalo se to *k vôli učiteľovi*« (ač jim Czambel zapověděl psáti »stalo se to *k rozkazu, k žiadosti* otca« a p.), a nikdo je pro to nekárá z germanismů, ba dokonce ani z čechismů. Že to nejsou rčení data nedávného, nýbrž že tu bývala předložka *k* od původu, toho svědectvím jsou nejen výrazy *jdi do čerta, to je do smiechu,* které před polonisováním musily zníti *k čertu, k smiechu* (neboť pol. *do* = slc. *k*), nýbrž i příd. jméno *ničomný* = čes. ničemný, jehož původ nelze vyložiti jinak než z účelového výrazu *(je) k ničemu* (srov. pol. *nikczemny, niczemny),* který náš karatel osudným omylem pokládá za český germanismus.

Co z toho plyne? Že se cíl a účel vyjadřuje jak v češtině, tak v slovenštině (tedy v celém jazyce československém) i předložkou *na* i předložkou *k* tam, kde Němec klade jednostejné *zu.* Je-li tedy germanismem české *k smrti* (odsouditi), *k jídlu* (míti), *ke schválení* (předkládati), (místa) *k sezení,* (býti) *k smíchu, k zoufalství* atd., musí býti týmž právem germanismem i slovenské (i české) *na smrť, na jedenie, na schválenie, na sedenie* atd., protože obě dvě předložky, *k* i *na,* jsou překladem německého *zu.* Je-li germanismus »*užívati nože k jídlu*«, bylo by naivností domnívati se, že germanismem to býti přestane, napíšeme-li »*užívati nože na jedení*«, když celý způsob vyjadřování je nečeský (m. jísti nožem) a když i toto *na* je stejně zase jen překlad něm. *zu,* jako bylo dřívější *k.**) Nezbývalo by tedy v našem případě nic jiného než vyhýbati se výrazům s předl. *k* právě tak jako výrazům s předl. *na* a psáti na př.: *odsouditi hrdla* (m. *na smrt, k smrti*), *jaké máte pokrmy* (m. *co máte k jídlu, na jedenie*) — *předkládati spisy, aby byly schváleny (ke schválení, na schválenie)* — *místa sedací* (m. *k sedění, na sedenie*) — *to je směšné* (m. *k smíchu, na smiech*) atd.; nepochybuji, že za několik let, až tento článek upadne v zapomenutí, najde se u nás anebo na Slovensku brusič, který tuto očistu bude hlásati.

Ale to jsou všecko liché strachy. Předložky *k* (tak jako *na*) i něm. *zu* se ve významu cílovém a účelovém užívá stejným právem v němčině jako v češtině odedávna, a nejen v češtině, nýbrž i v jiných jazycích slovanských a indoevropských (lat. *ad,* řec. *pros* atd.); význam ten se vyvinul zcela přirozeně z hmotného, místního významu těchto předložek, znamenajících směr k ně-

*) Je to asi něco podobného, jako když Czambel doporučuje za české (vulgární) »ten člověk je *k nevystání*« slovenské »ten človek je *na nevystátie*«, nevěda, že germanismus není v předložce *k,* nýbrž v nečeském (německém) užití slovesa *vystáti* (vystáti může Čech a Slovan leda důlek, ne však člověka).

čemu*) (na př.: sednouti si *k jídlu* = a) k chlebu, b) abych jedl). Tak jako říkáme dnes *k smrti odsouditi*, tak bylo už v stč.: »pak-li mě chceš odsúditi *k* věčnému zatracení« Lvov. 40b, tak je i rus. »prisudiť kogo *k* ssylkě« (k vyhnanství), srbochorv. »osuditi *k* mukam« (lat. »damnare *ad* mortem«), a vedle toho pak arci: »*na* smrt odsúditi« Hrad. 88b a j. Jako se dnes tážeme »*co máte k jídlu?*«, tak bylo i stč.: »nenie dobré chléb synovský vŕci psóm *k* jiedlu« Hus Post. 46 b; »dejž i vám chléb *k* jedení« 2 Kor. 9, 10; »musějí s sebú vodu *k* pití nésti« Mil. 21a (»sěno *k* píci dobytčiej« Mus. Deut. 11, 15 a p.), pol. »macie-li co *ku* jedzeniu«, rus. »čto u vás k obědu?« a p. Jako dnes předkládáme (dáváme) spisy *ke schválení*, určujeme (máme) místa *k sedění* a p., tak také se říkalo: »lidem ostavil knihy *k* utěšení« Mand. B. 1a; »nedal vám Hospodin srdce *k* srozumění a očí *k* vidění a uší *k* slyšení« 5. Mojž. 29, 4; »ktož má uši *k* slyšení« Mat. 176a (pol. »kto ma uszy *ku* sluchaniu«); »miesto *ku* pohřebení« Pernšt. Jer. 19, 11; *k* větší cti a chvále boží (pol. *ku* większej chwale bożej), *ku* pomoci, *k* užitku, *ke* škodě, *k* hrůze, *k* paměti, *ku* příkladu (pol. *ku* potrzebie, rus. *ko* vredu, srboch. *k* plaći, lat. *ad* honorem atd.), a pod. (jako dosud v slovenštině): »ktož *k* rozhněvání snadný jest, bude i *k* hřešení zchopnější« Praž. Přísl. 29, 22; »umělý *ku* púštění« Apat. Fr. 45b (*k* vojně, *k* válkám, *k* moři a p.); »potřebný *k* spasení« Vikl. 190a; »mocný *k* škození, nemocný *k* spomožení« Modl. (1525) 41b; (s významem vztahovým) »těžký *k* věření« Mand. A. 157 a, »*k* srozumění« Vel.; »(žena statečná) nesnadná jest *k* nalezení Br. na Př. 31, 10; »lehký *k* nesení« a p. (pol. »trudny *k* wypisaniu«, rus. »udobnyj *k* uspolněniu«, srbch. »koristan *k* životu«, lat. »aptus *ad* dicendum« a p.). Z významu cílového a účelového se vyvíjí snadno význam shody, normy a p.; ten je pak ve výrazech (učiniti něco někomu) *k vůli* (= aby to byla jeho vůle, tedy podle jeho vůle), na př.: »aby byl živ k vóli manželky« Hus E. 3, 198; »*k prosbě* sv. Veroniky« Modl. 176; »*ku poručení* (pánovu)« Štít. Vyš. 13a; »*k rozkazu* Hospodinovu« 4. Mojž. 9, 20 a č. (pol. »*k* woli boskiej,

---

*) Tento hmotný, místní význam je v obou rčeních: *jdi k čertu* a *padati k zemi*, které slovenský brusič pokládá za nespr. Že výraz *jdi k čertu* je i pro slovenštinu správnější než *jdi do čerta*, bylo pověděno už výše. Stejně správný je i výraz *padl k zemi*, vedle výrazu *padl na zem*, jehož užívá čeština jako slovenština; je tu jen rozdíl v pojetí: *padnouti k zemi* je tvar dokonavý k *padati k zemi*, které znamená pohyb k jistému cíli (jako *běžeti k lesu, jíti k otci)*, a to nejen u nás, nýbrž i v slovenštině; *padnouti na zem* je tvar dokonavý k *padati na zem*, které znamená směr pohybu na nějakou plochu (jako *klásti na stůl*). Výraz *padnouti k zemi* je v češtině od pradávna; na př. (velbloud) učiní lom, k zemi spadna (Alexandreis B 94).

k mysli«, rus. »*k*stati«, lat. »*ad* voluntatem« atd.). Rozumí se samo sebou, že v témž významu a nezřídka v týchž rčeních užíváme v češtině odedávna, jak pověděno, i předložky *na*, říkajíce: *k čemu* to (pol. *k czemu*, rus. *k čemu*) i *nač* to (pol. *nacz*, rus. *načto*), *ku pomoci* i *na pomoc, ke škodě* i *na škodu* (ale zpravidla jen *na ujmu, na úkor), na rozkaz* i *k rozkazu* (ale jen *k vůli)* atd. Čtenářům Naší řeči tím nepovídáme nic nového; o správnosti těchto výrazů jednak u nás dosud nikdo nepochyboval, jednak bylo o výrazech, o nichž vznikla pochybnost vinou brusičů (*ku příkladu, k rozkazu* a p.), v NŘ. už vykládáno (2, 304). Účelem tohoto odstavečku bylo jen ukázati, že se Czambel a po něm i jiní brusiči slovenští mýlí, zakazují-li užívati v slovenštině výrazů *ku potěšeniu, k užitku, ku čítaniu, ku sláve, k rozkazu* a p. s tím lichým odůvodněním, že jsou to (vedle výrazů *na potešenie, na užitok* a p.) germanismy.*) Je-li kde zvykem užívati i v slovenštině v takových výrazech předložky *ku*, je to zvyk starý a správný a nutiti se mermomocí do předložky *na* (z planého strachu před germanismem) bylo by stejné násilí na jazyce, jako kdybychom se my nutili říkati dnes naopak *k ujmě, k úkoru* a p.

Germanismy vidí dopisovatel Lid. novin (co vím, samostatně, nezávisle na Czamblovi) i v další skupině výrazů abstraktních s předložkou *k*, jako (to je) *k smíchu, k pláči, k zoufání*, za něž by raději viděl i v češtině (jako v slovenštině): to je *do smiechu* n. *směšné, do plaču, do zúfania* a p. Že výrazy s předložkou *do* jsou v slovenštině cizomluvy a proti duchu slovenštiny a že předpokládají i v slovenštině původnější výrazy *ku smiechu, ku plaču* a p. shodné s češtinou, bylo pověděno o něco výše. Důsledkem z toho plynoucím pro našeho slovenského karatele mělo by býti ovšem, aby opravil svou výtku v ten smysl, že výrazy *k pláči, k smichu, k zoufání* jsou v češtině germanismy zjevné, v slovenštině skryté (pod polonismy).

Ale výrazy (to je) *k pláči, k smíchu, k zlosti, k zoufání* a p., i když se shodují s něm. (das ist) *zum Weinen, zum Lachen, zum Verzweifeln* a p., podezřívají se z původu něm. neprávem, neboť jejich původ je docela legální, domácí. Výrazy (to je) *k pláči*, (vypadáš) *k smíchu* a p. jsou původem výrazy téhož významu jako výrazy (učinil to) *ke cti a chvále boží*, o nichž byla řeč výše, s tím toliko rozdílem, že za okolností daných podmětem a vý-

---

*) Jak libovolné a zmatené jsou nápady brusičů v těchto věcech, je viděti z toho, že se NŘ. 2, 293 musila zase naopak ujímati v češtině výrazů *na něčí rozkaz, přání, návrh*, protože v nich brusiči viděli překlad něm. výrazů *auf Befehl, Wunsch, Antrag*, které se podle nich prý mají vyjadřovati v češtině správně výrazy *k rozkazu, přání* atd.

znamem slovesa přísudkového může se to, co bylo pojato jako účel, měniti v představu výsledku. Znamenalo-li »ty jsi stvořen (Bůh tě stvořil) *k pláči*« = *abys* plakal, znamená »to je k pláči (pův. to je k tomu, aby se plakalo), ty vypadáš k pláči« = to je takové, ty vypadáš tak, *že by* člověk plakal. Tak i jiné výrazy podobné. Jako se říkalo: »nechať je zřejmé milosrdenství tvé *ku potěšení mému*« (Žalm 119, 76), tak a s týmž významem předložky *k* se říkalo: »rozmnoží *ku podivení* Hospodin rány tvé« (5. Mojž. 28, 59) = aby se lidé tomu divili, ale zároveň = rozmnoží je tak, že se tomu budou diviti; pod. »což bylo mnohým *k* nemalému podivení« Červ. (Kott 2, 636) = takové, že se tomu mnozí divili a p. Proto se takovýchto výrazů, kde je předložka *k* spojena s podstatným jménem významu dějového, užívá a užívalo k vyjádření míry. Na př.: »vzdělali tu oltář veliký *ku podivení*«, Jos. 22, 10 (ku podivení veliký, na podiv); »smutnáť je duše má až *k smrti*« Mat. 26, 38 (a pod.: *k smrti nemocen* = *na smrt,* nadsázkou: *k smrti* rád a p.); »nemoc ta není *k smrti*« Jan 11, 4; (»ležela *k smrti*«, záp.-mor. — »*na smrť*«, vých.-mor. Bart. Sl. 135). Zejména často se užívá v tomto smyslu podst. jména slovesného tvaru *nesení* a je možno při tom rozlišovati několik typů. Podle výrazů »to je *k pláči, k smíchu, ku podivu*« a p. tvoří se nové výrazy (často nadsázkové) jako »to je *k zoufání, k zbláznění, k popukání* (t. j. smíchy), *k prasknutí, k chcípnutí*«. Jsou-li analogické výrazy v němčině, není to ještě důvodem, abychom je pokládali za germanismy, vidíme-li, jak se vyvíjely z výrazů toho podezření prostých (ostatně pod. franc.: c'était à en mourir, c'est à devenir enragé a p.). Výraz *veliký ku podivení (smutný k smrti)* stává se základem typu: *vzácný k pohledání, krásný k pomilování, dusný k zalknutí (k udušení)* nebo záporně: *těžký k neunesení, divný k neuvěření, změněný k nepoznání, dlouhý k nepřečkání, mnoho k nespočtení*. Protože výraz základní (příd. jméno, příslovce) bývá často svým významem obsažen ve výrazu udávajícím míru (na př. výraz *nepřečkání* už sám o sobě vyjadřuje délku, *neuvěření* podivnost a p.), stává se zbytečným (samozřejmým) a bývá vynecháván; tím se pak z těchto výrazů příslovečných stávají zase buď výrazy doplňkové, na př.: *bylo tam k zalknutí, bylo jich k nespočtení, to je k neuvěření, k nepřečkání, k nevydržení, on je k nepoznání, ti dva jsou k nerozeznání*, nebo přívlastkové: zabil muže egyptského, *muže ku podivení* 2. Sam. 23, 21, *člověk k pohledání, děvče k pomilování, holka k zulíbání, k nakousnutí* a p. Tyto typy se nedají rozmnožovati libovolně, nýbrž jsou omezeny na určité výrazy ustálené; jsou to však výrazy lidové a správné, třebas ne staré. Že jsou

výrazy tohoto způsobu (ovšem snad jen se souznačnou předložkou *na)* i v lidové slovenštině, tomu nasvědčují Czamblovy příklady »ten človek je *na nevystátie* (k nevystání, k nesnesení), to je *nic na strpenie«* (= není k vydržení) a p. O tom, že výrazy tohoto způsobu pokládají brusiči za nesprávné neprávem, zmínili jsme se už 10, 23 v referátě o Mašínovi.

Za germanismy by bylo tedy možno pokládati leda výrazy poslední skupiny, t. j. typ »*kniha je k dostání, to není nikde k vidění*«. Za výrazy původu německého je prohlásil už Palacký (»na místě dosavadního: »již ho neviděti, nebylo vás slyšeti« atd. psáti budeme: »již není k vidění, nebyl ste k slyšení«, jelikož to doslovněji zní »er ist nicht mehr zu sehen, Sie waren nicht zu hören« ČČM. 1873, 113), ač předtím těchto výrazů sám užíval (nebude *k dozkoumání* Krok 1821, 133; nebylo *k dostání* ČČM. 1829, 3, 44; nebyl *k spatření* t. 1828, 3, 116 a j.). Od té doby se pokládá tento výrazový typ obecně za germanismus a také Naše řeč jej nejednou kárala, nabízejíc za něj jako formu správnější typ *kniha se dostane* (lze ji dostati), *to není* (nelze, není možno) *nikde vidět.* S míněním, že typ *kniha je k dostání* je nesprávný anebo aspoň méně správný, lze souhlasiti, třeba ne z toho důvodu, který se proti němu uvádí. V českém jazyce spisovném je na vymření (aspoň u spisovatelů jazyka dbalejších); žije jen v jazyce obecném, a co vím, vyskytují se některé výrazy toho typu po Čechách i mimo řeč městskou v jazyce lidovém. Starého původu ani tato rčení nejsou; nejstarší doklad, který znám, je z r. 1773, a to právě ze Slovenska: Wiegandova Hospodářská ruční knížka, přeložená »na slovenský jazyk« a vydaná v Prešpurce, má na titulním listě poznámku (která se od té doby pak stěhuje z knihy do knihy) »vytištěná a *k dostání* u Františka Augustina Patzko«. Že by byly výrazy toho způsobu jako *kniha je k dostání* vznikly, jak se obecně za to má, pouhým mechanickým překladem německých výrazů typu »*das Buch ist zu haben (zu bekommen)*«, tedy týmž způsobem, jakým brusiči (neprávem) vydávají rčení *to je k zoufání* za překlad německého »*das ist zum Verzweifeln*«, nezdá se dosti podobno pravdě. České *k dostání* neodpovídá německému *zu bekommen,* protože v tomto výraze necítí nikdo dnes nic víc než pouhý infinitiv;*) a jako nikdo, byť uměl česky sebe hůře, nepřeloží něm. *(er scheint) zu schlafen* slovy *(zdá se) k spaní* (nýbrž *spát),* tak také je těžko se

*) Větším právem by mohli brusiči viděti napodobení němčiny na př. v moravském »okna sú umývať«, kde jde o totéž (cílové) užití infinitivu a touž vazbu jako v něm.

smířit s domněnkou, že čes. *(je) k dostání* vzniklo překladem německého *(ist) zu bekommen* a že v tomto německém výraze je třeba hledati východiště pro výklad výrazu českého.

Je tedy třeba se ohlédnouti po výkladě možnějším, po předloze a východišti formálně bližším. Tento formální vzor je snad možno viděti ve výrazech, které jsme obhajovali výše a jimiž se vyjadřuje určení, schopnost, vhodnost, způsobilost k nějakému výkonu: *chléb k jedení, ten chléb je k jedení, k jídlu; voda k pití, ta voda je k pití; kniha ke čtení, ta kniha je ke čtení, pero ke psaní* a p. Je-li sloveso, z něhož je utvořeno podstatné jméno dějové (*jedení, pití* a p.) toho významu, že podmět věty může býti pojat za předmět slovesného děje (na př. *jísti chléb, píti vodu, čísti knihu,* ne však *psáti perem),* přibliží se povrchnímu pozorovateli věty typu *ta voda je k pití* dosti blízko svým významem typu »*ta kniha je k dostání, ke koupení*« (= tu knihu lze dostat), neboť voda, která je k pití (t. j. určena), je ovšem eo ipso voda, kterou l z e píti, »kniha, která je ke čtení« je tím samým kniha, kterou m o ž n o čísti atd. Tyto dva české typy jsou si formálně mnohem bližší než čes. *je k dostání* s něm. *ist zu bekommen,* a připustíme-li, že význam typu *ta voda je k pití,* původně cílový, mohl se oslabiti způsobem právě vylíčeným, t. j. směrem k pouhé možnosti,*) není překážky, proč bychom se nemohli domnívati, že východištěm tvaru *(ta kniha) je k dostání* byl tvar *(ta voda) je k pití.* Ke vznikání takových výrazů mohly přispívati i výrazy jako: *jsou k nerozeznání* = *nejsou k rozeznání* (= není je možno, lze rozeznati), *to je k nepřečkání* = *ten průvod nebyl k přečkání* (= nebylo jej lze přečkati) a p., o nichž byla řeč výše a podle nichž zase vznikaly výrazy nové, jako *to není k zahození, ten chléb není k ukousnutí, to seno není k usušení, ta žena není k zaplacení* (slov. *to je nie na strpenie)* a p. Působení němčiny při vzniku typu *(kniha) je k dostání* bylo by pak lze viděti leda v tom, že německé schema *x ist zu* . . . mohlo jednotlivce myslící po německu (t. j. stavějící v mysli věty toho významu podle německého schematu) sváděti právě k tomu, aby českého typu *voda je k pití* užili i k překladu německého typu *das Buch ist zu bekommen* a zapomínali při tom na významový rozdíl, který je mezi oběma těmito typy, českým a německým. Tímto způsobem se tedy objevily snad někdy v druhé pol. 18. století v češti-

*) Stejným způsobem se ustálil význam souznačného výrazu *býti na prodej,* slov. *na predaj* (který se — mimochodem — nepokládá za germanismus, ač by se dal stejně podezřívati ze styku s něm. *ist zu verkaufen*); *je na prodej,* = pův. »je určen k prodeji«, znamená nám dnes prostě totéž co »je prodejný, ist zu verkaufen, verkäuflich«.

ně vedle sebe dva typy: a) *ta voda je (není) k pití, to je k nepřečkání (to není k ukousnutí),* b) *ta kniha je k dostání.* V prvním typu má předložkový výraz v doplňku významu příčinný, účelový nebo výsledkový (k tomu, aby se pila — že to člověk nepřečká, neukousne), v druhém typu význam pouhé možnosti (= může se dostati). První typ pokládám za správný (už z toho důvodu, co o něm bylo pověděno výše), třebaže se našim brusičům také nelíbil, druhý za méně správný, ale z jiné příčiny než proto, že bych jej pokládal za pouhou napodobeninu souznačného typu německého. V prvním typu má doplněk vyjádřený předložkou *k (na)* s podst. jménem slovesným význam kvalifikující, vyjadřuje vlastnost (jaká je voda?, jaký byl průvod? jaký je chléb? — je k pití, byl k nepřečkání, není k ukousnutí), a proto je tu na místě výraz jmenný; v druhém typu *(kniha je k dostání)* nejde však o vlastnost té knihy, nýbrž o fakt, dostat, koupit, a proto je tu na místě výraz slovesný, nikoli jmenný, *ta kniha se dostane, tu knihu lze dostat* a p. To platí stejně o tomto výraze kladném jako o záporném. Výrazy prvého typu vyjadřují tedy víc než pouhý děj, a proto bez jistého porušení významu není je možno nahrazovati tou formou, kterou jsme uznali za správnější a češtější pro typ druhý: výrazem *ten chléb neukousneš, ten chléb nelze ukousnout* vyjadřujeme jen faktum, jehož příčiny mohou býti nahodilé (nemáš zuby, špatně jej držíš, bochník je na tebe příliš veliký a p.), výraz *ten chléb není k ukousnutí* vyjadřuje však, že příčina je trvalá, obecně platná, protože je to vlastnost toho chleba; je tedy výraz tohoto způsobu mnohem důraznější než výraz první. Výraz *ta kniha je k dostání* pokládáme tedy za méně správný proto, že se neshoduje se způsobem, jakým čeština představy toho způsobu dosud vyjadřuje (tedy z téhož důvodu, z jakého říkáme raději »víko dokonale přiléhá« než »přiléhání víka je dokonalé«), a proto, že se jím stírá formální rozdíl, který má čeština mezi výrazy *ta kniha se dostane* a *ta voda je k pití,* významem odlišnými; viděti ve výraze *je k dostání* germanismus, k tomu není příčiny.*)

Z těchto výkladů tedy především vysvítá, že rčení s předložkou *k,* která se slovenskému dopisovateli Lid. novin zdála českými germanismy, jsou skoro vesměs výrazy správné, že za germanismus není třeba pokládati z nich ani jediný a že správná česká rčení v témže znění anebo ve znění nepodstatně změněném jsou

*) Skutečný a nepochybný germanismus je arci výraz »*to je k mání*«, který žije dnes už jen jako karikatura výrazová; ne však pro svou formu, nýbrž pro nečeské užití slovesa *míti.*

anebo bývala i v slovenštině. Dále je z toho vidět, že brusiči slovenští nejsou o nic lepší než jejich čeští kolegové a že i oni mají své úsudky a odsudky, zvláště větří-li germanismy, hotovy velmi brzo. Jejich poměr k jazyku je studený a mechanický, ti jako oni soudí jen po povrchu a vlastního citu nemají. Slovenský brusič, který nám vyčetl s radostí publikána celý růženec hříšných germanismů, zakončil své napomenutí větou »Odsúďte (milí bratia Česi), prosím, tie *vaše* germanizmy na smrť«, netuše, že pointoval své kázání proti germanismům jedním z nejhrubších germanismů, jakých se může Čech nebo Slovák dopustit. V onom ukvapeném a lichém pronásledování rčení správných a poctivých pro podezření nebo obvinění z germanismu není náš karatel ani na Slovensku sám. Z Czamblovy Rukoväti by se dala snésti hromádka výrazů, které se ze stejně lichých důvodů odsuzují za germanismy, ač jimi nejsou, a naopak by se dalo z ní vybrati dosti výrazů, které se doporučují za výrazy správnější, ač jsou to výrazy nesprávné a neslovenské. Doufáme, že za dobrou vůli, kterou snad měl při svém pokárání slovenský dopisovatel Lid. novin, odsloužíme se *svým* bratřím na Slovensku nejlépe, dáme-li jim výstrahu před takovými ukvapenými a nepovolanými brusiči, kteří, jak i z tohoto článečku bylo vidět, svému jazyku často spíše škodí a jej ochuzují, než aby mu prospívali. Budou-li i naši milí bratři na Slovensku státi o to, aby kritika řeči a jejích prostředků byla v rukou vědeckých a nikoli diletantských, jako se o to snažíme u nás, dospějí bohdá ještě k třetímu závěru, k němuž by tento článek jen jako ukázka chtěl dáti podnět. Že totiž ne všecko, čím se liší slovenština od češtiny, je v slovenštině zlato a v češtině smeť »na posmech«. Jsme lidé chybující, své chyby má čeština i slovenština, a proto leckdy může tomu být s tím zlatem i naopak. Hleďme tedy viděti bratr u bratra raději přednosti než nedostatky; a budeme-li se na poměr spisovné češtiny a slovenštiny dívati skutečně kriticky a vědecky, najdeme těch předností i v spisovné češtině velmi mnoho, ba neskonale víc, než se při dnešním romanticky povrchním srovnávání na obou stranách myslívá. Nezavírejme oči před svými chybami, ale buďme si také dobře toho vědomi, že se tisíciletá kultura našeho spisovného jazyka, tisíc let práce na těchto velebných varhanách, které jen čekají stále připraveny na své mistry, nedá vyvážiti ani nejdokonalejší »rýdzosťou«.

POSUDKY A ZPRÁVY.

Marcel Proust, *Radosti a dny.* Dílo Marcela Prousta 1. Přeložil Jar. Zaorálek. Odeon, Praha 1927. Str. 139. Za Kč 21.—. (Konec.)

K referátu o Zaorálkově překladu tohoto románu Proustova zbylo nám z předešlého sešitu Naší řeči ještě několik drobnějších poznámek a výtek, týkajících se jednotlivých chyb a nepřesností, které byly způsobeny jednak vlivem originálu, jednak dnešní běžnou češtinou ne vždy a ne ve všem pečlivou. Není toho mnoho, ale za zmínku to přece stojí — aspoň k užitku budoucím.

Vybraná a dost často hledaná forma originálu svedla překladatele, který se opravdu se vkusem a se zdarem snažil zachovati stilistickou vybroušenost a jemnost francouzské knihy i v českém znění, leckdy k strojenostem. Takovými strojenými výrazy zdají se mi na př. slova: *příslib* 70 m. slib; *zásnuby* (se smrtí) 84 m. námluvy, zasnoubení; *zasněně* 79 m. snivě; *strázeň* 127 m. strast, utrpení; *nezměrnou* silou 127 m. nesmírnou (nejasné je: *nesměrné,* prchavé a nehmatatelné stíny 85); *jasnozřivý, -ost* (clairvoyant) 8 a j. m. obyčejnějšího jasnovidný; okna *zírající* na moře 28 m. hledící, vedoucí; *stříbřitý* zvuk 29 m. stříbrný; *listoví* 39 a j. m. listí; *do nesměrna* (rozšířil okruh) 54 m. do nesmírna; jediná skutečnost *tkvěla* v tom světle 89 m. zbývala, byla a j. Jistá hledanost výrazu se jeví i v některých vazbách; pokládám za ni na př. zálibu (ne ovšem důslednou, ale přece zjevnou) v genitivu záporovém: smích, *jehož* již nikdy neuslyšíme 10 a j., neopouštěl *Františky* 128, dokonce také: aniž by *jich* chápala 62 a j. m. je, nebo: to, *čeho* netřeba ukazovati 56 a j. m. co, a i v jiných vazbách genitivních: přála mu *dobré noci* 62 m. dobrou noc, ceniti si *obraznosti* 55 m. obraznost (podle »vážiti si čeho«), dovršila *své profanace* 24 m. profanaci. Spisovnou afektaci vidím i v doplňkových instrumentálech: ptala se jí, je-li *kněžnou Violantou* 38 m. kněžna; jsou *největšími krasavicemi* 45 m. krasavice; spíš je *pravdou* 105 m. pravda; chci býti *závislou* 46 m. závislá; nebyla *ničím zvláštním* 130 m. nic zvláštního.

V několika případech přilnul, jak se zdá i bez srovnávání s předlohou, překladatel k svému originálu i slovně poněkud přes míru proti ustáleným výrazovým způsobům českým. Tak píše na př: v den svých *třinácti let* 11 m. třináctých narozenin; nebylo kdy *k splnění* toužebného očekávání matčina 30 m. splniti; *neznepokojuj* se 35 m. nestarej se, nedělej si starosti; v okamžiku zcela *přesném* (précis?) se zastavím 35 m. určitém; *jisté* mladé

ženy, začínající svou společenskou dráhu, rády mluvívají 47 m. některé; mluví o básni, v níž *listuje* 55 m. se probírá (čes. »listovati«, utvořené ostatně podle něm. blättern, znamená vždycky jen ‚obraceti listy', na rozdíl od franc. »feuilleter les siècles passés« i ve smyslu přeneseném a p.); celých *osm dní* 61, 91 (asi »huit jours«) m. celý týden; jasně jsem rozeznávala *to upřímné* uprostřed přetvářky 62 m. co bylo upřímného; jakou *ctností* (vertu?) je obdařena vůně šeříků 64 m. jakou předností, mocí a p.; *zjevil jste se* mi (apparu) jako Leonardův Jan Křtitel 8 m. připadl, objevil jste se mi; polibek *sklouzl* (glissé?) z hlubin minulosti 71 m. vyklouzl; ve chvíli, *jako je tato* 71 m. v takovéto; *tam dole* (na konci terasy v Tuileriích) 76 m. tam vzadu (là-bas?); paradoxy *dneška* jsou předsudky *zítřka* (d'aujourd-hui, de demain) 81 m. z dnešních paradox jsou zítra předsudky; ulehl na trávník *kolébán* jsa (bercé?) šplouncháním moře 88 m. ukolébáván, uspáván; mluvil vesele, *jsa polichocen* (flatté?) 99 m. protože mu lichotilo a p.; jezera *koupala* lesy (baignaient?) 106 m. smáčela, omývala; náhle duše, stavši se *zvučnou* (sonore?), slyšela jakousi líbeznou hudbu 107 snad m. akustickou (srov. salle sonore) a p. Vlivem předlohy se dá zajisté asi vykládati také na př. dosti časté užívání plusquamperfekta (když *byla* odmítla 37 a j.), které nebýti latiny a gymnasií dávno by už bylo i v spisovném jazyce tvarem neznámým. Rovněž účinkem předlohy je i záliba ve větách s *aniž* (zpravidla s nesprávným kondicionálem)*) jako v pohodlné náhradě za francouzské sans que (na př. její myšlenky se v ní neutkávaly s vůlí, která, *aniž by* je omezovala, by je řídila, chráníc ji, aby se nestala jejich loutkou 31 m. s vůlí, která by je řídila neomezujíc je a tak ji i chránila, aby ...) a časté (příslovečné) *jakoby*, kde by aspoň pro střídání bylo možno užíti i jiného výrazu českého, na př. jejich mozek obsahuje *jakoby* úzkou klec tužeb po vkuse 47 m. v jejich mozku je cosi jako úzká klec, jakási úzká klec a p. Franc. tandis que (jak se dohaduji) bylo místy překládáno mechanicky českým *zatím co*, ač smysl žádal v češtině leckdy spojky jiné, na př.: básníci znali často jen hloupé služky z krčem, *zatím co* rozkošníci atd. 83 m. kdežto; *zatím co* mi byla lhostejná, vábila mne neodolatelněji než nejdražší milenky 101 m. ač. Větu »*jakkoli malá* je ta zahrádka a sobě *blízké* ploty« (?) 79 vy-

---

*) Správně bylo užito kondicionálu snad jen ve větě: aniž by bylo třeba, abych ti o tom něco řekl, pochopila bys vše 109 = a ani by nebylo třeba, abych ... a přece bys pochopila. Ale tu zase není na místě spojkové *aniž* (v. NŘ. 2, 87 n.).

jádřil by Čech asi spíše slovy »byť byla ta zahrádka sebe menší a její ploty k sobě sebe bližší (blíže)«.

Některé nepřesnosti má překladatel společné s dnešní češtinou a jsou to nepřesnosti jak tvarové, tak syntaktické i lexikální. Připomínáme z nich tyto: *portrétisti* 82 m. portrétisté; *do náruče* 18 m. do náruči (a ještě lépe: do náručí); tři nebo čtyři *týdny* 17 m. neděle (srov. 25); *na nohách* 29 m. na nohou; *jichž* otroctví 25 m. jejichž; brázdy *mizí* 115 m. mizejí; *ocitl* 24 m. octl; *zapomnění* 18 a č. m. zapomenutí; *připomnět* 99 m. připomenout; je neslučitelna 43 m. neslučitelná; celá zmatena 70 m. zmatená n. všecka zmatena. Plný tvar zájmena bývá na místě nepřízvučném, na př. že *mne* to nebolí 13 a č. m. mě; tvar *jeho (jehož)* bývá často tam, kde je přirozenější *jej (jejž),* na př. přišla pro *něho* (hocha) 13 a j. m. pro něj; strážník, *jehož* minulé noci zbil 28 a j. m. jejž; zájmeno zvratné bývá lecky zbytečné při podst. jménech slovesných, na př. vžití *se* 80, zahloubání *se* t., setkání *se* 90 a j. Zbytečná jsou příd. jména *přivyknuvší* 76, *uzrávší* 85, *přišedší* 45, *zmizevší* 99, když je možno říci zcela dobře přivyklý, uzralý, přišlý, zmizelý; i když schválíme podle živé řeči listí *opadané* 77, neschválíme jen tak beze všeho listí *zetlené* t., neboť tu i lidová řeč užívá tvaru zetlelý. Zbytečný novotvar je *nedovtipec* 60 m. nedovtipa (k nedovtipný); proti dnešní praxi je utvořeno sloveso *ztěžkati* (hlava mi *ztěžkala* 71) m. ztěžknouti (jako zhořknouti, změknouti a p.). Velmi častou chybou je kondicionál přítomný m minulého, na př.: *chtěl by* se mu vrhnouti kolem krku, ale neodvažoval se 14 m. byl by se chtěl vrhnouti (pod. 28, 31, 39, 66, 69 atd.). Podst. jm. *líce* bývá někdy střed. rodu (správně), na př. 128, někdy nespr. ženského; odtud nejasnost: pozdvihla do výše mé líce svou hlavu 101 m. mého líce.

Z nepřesností syntaktických a lexikálních, které by stály za zmínku, uvádím tyto: Spojka *pakliže* (= jestliže však) bývá m. jestliže: *pakliže* vám věnuji tuto svou knihu 7; negace schází ve větách: ale *i* tak nebylo možno 61 m. ani tak; zabrániti, aby *chodíval* 119 m. nechodíval. Nevhodně bylo užito některých předložek, na př.: začal *s* polibky 17 m. polibky; závazky, jež máme *vůči* sobě samým 9 m. k sobě (ve větě »dopouštěla jsem se *vůči* své matce největšího zločinu« 68 ruší předl. vůči = ‚tváří v tvář' dokonce smysl, který žádá předložky *na);* (to) ho uklidňovalo *pro* celou noc 129 m. na. V platnost pouhých předložek se stlačují podle cizího vzoru některé výrazy, jichž v češtině tak neužíváme; na př.: jako by *v důsledku* nějaké němé dohody 17 m. v dohodě, po dohodě a p.; *při příležitosti* svého sňatku 28 m. na svůj sňatek, v den svého sňatku a p.; že se *v případě* potřeby dovede obejít

42 m. podle potřeby, bude-li třeba, z nouze a p.; nejčistší profily mne nechávají chladnými *ve srovnání* s tou linií . . . m. srovnám-li je a p. Cizí vliv anebo nepřesnost v odhadování významu některých výrazů českých svedla snad překladatele k těmto výrazům: elegance *nespočívá* v šatech 7 m. nezáleží, není a p.; *naslouchal* hře na housle 13 a č. m. poslouchal (mohl by i Francouz užíti zde jiného slovesa než écouter?); věděl, že je to myšlenka nezměrně smutná, ale necítil ji *jako takovou* 20 m. necítil ji takovou, nezdála se mu takovou; tak jsem se jevila všem lidem *jako* vzorná dívka 68 m. vzornou dívkou (zdála jsem se jim vzornou dívkou); ty věci zdávaly se mu *býti* půvabem 25 m. zdávaly se půvabem; věci, které nám *nepatří* 34 m. jež nejsou naše; nepotřebují *rozhodně* jedna druhé 42 m. najisto; jsou *nesporně* největšími krasavicemi 45 m. najisto, bez odporu; *přesídliti* 57 m. přestěhovati se; společnost ho (takového herce) prostě vyloučí, *leč* že by mohl zahrát úlohy prvních milovníků 60 m. leda; v posledním týdnu *červnovém* 62 m. června (červnový = jako v červnu); bylo to *bezvýsledné* 68 m. marné; *pověřila jsem* nezbytnost, aby . . . 69 m. uložila, svěřila jsem jí; *výlučně* ve snech 88 m. toliko, jediné; *svícny* nebyly zapáleny 97 snad m. svíce (chandelles — chandeliers?); tato hodina *nadešla* 137 m. přišla, nastala.

Slova nepřízvučná staví překladatel s jakousi zálibou po pause vznikající v toku věty vložením nějakého výrazu (na př. přístavku, věty a p.). V řeči mluvené, zvláště při tempu alegrovém, stává se to dost často, že se pausa pohltí a slovo příklonné se objeví hned za vložkou (na př. Marková, ta co má chalupu, *se* tolik nenadře). Ale při čtení, kdy v mysli děláme bezděky pausy podle čárek, působí to zvláště při častějším opakování a po delší vložce strojeně; na př.: jeho sestřenice, kněžna d'Alériouvres, *ho* jistě nepřežije 16, jenom lhostejnost Pic, kterou miloval ještě všemi svými smysly atd. a která se zamilovala nepodobnou, šílenou láskou do Castruccia, *mu* chvílemi připomínala atd. 22. Tento způsob se pak stává lehce manýrou a řadí příklonky ze setrvačnosti na toto místo, i když jim nenáleží; na př.: zdálo se, že do očí, jež jsem uzřel, *se* přelila neposkvrněnost jiter 44 m. že se do očí, nebo: přelila se; která, míníc mu připraviti krásnou a slavnou agonii, *by* dovršila své profanace 24 m. která by, anebo: dovršila by a p.

Ale i přes těchto několik nepřesností, které jsem zde vypočetl, mohu s dobrým svědomím opakovati o překladě Zaorálkově chválu, kterou jsme mu vzdal již v první části svého posudku.

V. Marek.

HOVORNA.

BERMELA (V. A.). Slovo *bermela* (z Moravičan, s významem »asi neurvalec nebo nenasyta«), na př. to je kos bermele (kus bermely), souvisí patrně se slovesem *bráti.* Kdybychom věděli s jistotou, že *bermela* je jen krajová obměna, hledali bychom původ této patrné přezdívky v posměšném výraze *ber mile (mile, míle* v starší době znamenávalo asi ‚rád', říkalo se na př. ‚trpěti míle' a p.), který by byl splynul v jediné slovo a přijal pak skloňování vzoru *vládyka,* k němuž patří množství slov přezdívkových (změna *i* v *e* by nemusila býti ani čistě hláskoslovná, mohla pomáhati obdoba přít. tvarů slovesa mlíti, jehož možno také metaforou užíti o hltavém jídle). Takový postup by nebyl neslýchaný. O člověku, který se do všeho hrne, říkalo se, že je takový skoč do pole, a odtud příjmení Skočdopole; podobně vzniklo příjmení Nejezchleba. Kdo rád bral, třeba cizí, byl takový pober to; odtud přezdívka poberta. Kdo nemíval na spěch domů, zvláště z hospody ne, byl takový nechoď domů, a odtud příjm. Nechojdoma. O nemírném pití se říkávalo ‚dusiti' (o nemírném jedlíku se tak říká na Moravě posud); odtud přezdívky duspivo, dusvíno (srv. str. 190), jež zůstaly aspoň v 1. p. na půl cestě (v ostatních pádech by se asi řeklo na př. »od takového duspivy nic jiného nečekej, takovému duspivovi já dceru nedám«). Je-li náš výklad slova *bermela (bermila)* správný, snad by je našel v podobě málo odchylné v slově *bermil* (kdo rád bere), jež Gebauer zná ze stč. Beliala; u slova starého bychom snad podle stč. rozk. zp. *beř* čekali spíše znění beřmil, ale *r* m. *ř.* snadně mohlo vzniknouti (mimo obdobu tvarů *beru, berú, bera,* jež později pomohla k vítězství tvarům *ber, bereš* atd. místo starých tvarů s *ř)* připodobněním k staré přezdívce *berka* (= poberta).

HODITI SE (B. T.) jest jedno ze sloves, jehož présentní tvar může znamenati čas přítomný (to se mi právě nehodí = toho nemohu právě potřebovat) i čas budoucí (přijdu, až jak se mi to hodí = až to uznám za vhodné). Proto opisné futurum (bude se hoditi) není tu na místě. Tak bývá na př. i u sloves *padnouti, dovésti, vejíti se, zasloužiti.* Je o tom výklad v NŘ. 3, 116; 4, 243; 6, 114 a v mluvnici Gebaurově-Ertlově (9. vyd. 1926) II, str. 230

NESÝTEK (A. B.). Jaké zvíře je míněno jménem *nesejtek,* je bez souvislosti a dalších dokladů těžko stanoviti. Že by *nesejtek, nesýtek* mohl znamenati medvěda, tomu by se zdálo nasvědčovati slovo *nenasyt,* uvedené v Slovníku Palkovičově s významem Vielfrass, rus. rossomacha, pol. rosomak. Něm. jméno Vielfrass znamená druh severního medvěda (ursus gulo, vlastně kunovitou šelmu) a vzniklo prý podle německých slovníků obměnou severského názvu fjallfress medvěd skalní. Jméno *nesýt, nesyta* v tomto významu bylo známo asi už v době starší; v seznamu látek, koží a kožišin do r. 1620 u nás užívaných uvádí Winter (Dějiny kroje II, 366) —,

bohužel bez udání pramene — kožišinu nesytovou, Vielfrass. Ale slovo *nesýt (nesýtek)* mohlo znamenati i jiné živočichy žravostí vynikající. V Navrátilově článku »K dějinám lesů na panství vlašimském« je k r. 1653 zmínka o odměně (Schussgeld) 12 kr. »od pochopa nebo nesejta«. *Pochop* podle výkladu Jungmannova 3, 233 je jméno dravého ptáka, accipitris species (druh jestřába), něm. der Hühnergeier, der Schutzauf. Jsou-li tedy výrazy »pochop nebo nesejt« míněny jako synonyma (což jisté není), mohlo slovo *nesýt* znamenati také nějaký druh jestřába nebo jiného škodného ptáka jemu podobného. Ve výkladech textu Písma v bibli Kralické se jménem *nesýt* rozumí pelikán; na př. ve výkladu na Sofon. 3, 1 se praví, že prorok ten nazývá Jerusalem voletem, »jako by řekl, že ne k nesýtu, ale k nesýtovému voleti vlastněji má přirovnáno býti« (pod. 3. Mojž. 11, 13 a 5. Mojž. 14, 12). Také v ruštině *nesyť, nejasyť* značí pelikána a ve shodě s touto představou pelikána jako ptáka nenasytného je i jeho německé jméno *Vielfrass*. Jméno *nejesyt* jako překlad latinského *pelicanus* vyskytuje se také mezi padělanými glosami (přípisky) latinského slovníku Mater verborum a je utvořeno podle rus. *nejasyť*. V nč. terminologii přírodopisné (Preslově) byl jménem *nesyt, nejesyt* nazván druh ptáků čápovitých Tantalus žijící v trópech; k těmto ptákům patří také ibis pelikánovitý. Rozumí se samo sebou, že ani o pelikána ani o ptáky tohoto druhu v zápisech olomouckého biskupství jíti nemůže. Pro úplnost dodáváme ještě, že slovo *nesytka* znamená v staré češtině chorobu zvanou bulismus (nenasytnost), v novější pak době některé druhy hmyzu, podle Jungmanna na př. můru housenky borovničí (Phalaena bombyx pini), můrku n. komára večerního, který lítá tak dlouho okolo světla, až se spálí, podle Presla hmyz šupinokřídlý sesia, v kterémžto smyslu se užívá slova *nesytka* v terminologii zoologické až dosud.

ŘEŘÍV (A. B.). Slovo *řeřív* (»pár řeřívů«), které se vyskytuje v listinách olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského (1571—1597), známe z Gebaurova dokladu vypsaného ze sbírky kázání, chovaných v zem. archivu brněnském z r. 1453: rzerziwi, když z těchto krajin přes moře preč leceti mieni (170 *b*). Z tohoto dokladu je vidět, že *řeřív* je jméno ptáka, velmi pravděpodobně jeřába. Slovo *řeřivý* znamená v starším jazyce ovšem zpravidla totéž, co naše *řeřavý* (řeřivé uhlé = řeřavé uhlí); vzniklo dálkovou spodobou z *žeřivý* (jako *žeřavý*) a má základ v kmeni *ger-* (v slov. *žer-*), který je v tvaru stupňovaném v slovese *hořeti*, v tvaru zdlouženém v podst. jméně *žár*. Vedle tvaru *žeřavý* se vyskytuje v starším jazyce také tvar *jeřavý* vzniklý rozlišením hlásek *ž* — *ř*. Slovům *žeřavý, žeřivý* s obměnami *řeř-* a *jeř-* podobá se ovšem velmi jiné slovo, totiž *jeřáb*, vzniklé rozlišením z pův. *žeřáb*, vedle něhož je ještě tvar vzniklý spodobou, *řeřáb*, a tvar s rozlišeným *ž* — *ř*, *jeřáb* (s příd. jménem *jeřabý* = *jeřabatý* a p.). Tato podobnost mohla způsobiti snadno matení obou slov a vésti k tomu, že podle slov *jeřabý* —

jeřavý, řeřavý = *řeřivý* mohl vzniknouti (dialekticky na Moravě) vedle tvarů *žeřáb, jeřáb, řeřáb* také tvar *řeřív.*

SPOHŘEBOVATI (V. A.). Profesor Vlast. Ambrož (v Olomouci) slyšel v Moravičanech u Mohelnice větu: Dé mo tam hrnec podmásli, kos chleba, bochte a třeba hrošek a von to všecko spořebuje (dej mu, kus, buchty, hrušek). Sloveso *spořebovat* je dokonavá složenina nedok. slovesa *pohřebovati,* s významem ‚pohřbívati', častěji doloženého v 16. st. Základem tohoto slovesa jsou tvary slovesné podle 1. tř. stč. *hřebu, hřésti,* podle 5. tř. *hřebati* (rozšířeno zvl. na Moravě s význ. ‚hrabati', srv. pol. grzebać). Význam přenesený na nenasytné pojídání je zřejmý zvláště na slovese *hříbati* (se zdlouženým kořenem), jehož se na Moravě místy užívá o vytrvalém hlodání zajíce, myši, též o koze (Bartoš, Sl. 107, Kott 6, 366 [se zněním hřejbat od Olomouce], 368); to hlodání má cosi podobného s hrabáním pod sebe, jaké viděti na př. u krtka. —

VYŠKOV, SLAVKOV (F. Č.). Psaní *Vyškov* zavedl nyní úředně Statistický lexikon obcí v republice Československé II, Morava a Slezsko, patrně podle domácí výslovnosti, v níž zní první slabika krátce. Výslovnost *Výškov* se vyskytuje nejen u Čechů z království, nýbrž i u Moravanů samých; Černý-Váša v své studii o moravských jménech místních (v Brně 1907) píší rovněž *Výškov,* nikoli *Vyškov.* K této výslovnosti vede především vliv podst. jména *výška;* ale výslovnost ta má i své etymologické oprávnění, neboť podle výkladu knihy výše uvedené je jméno *Výškov* odvozeno z osobního jména nosti porušené, rozhodla se v tomto případě učiniti ústupek výslovnosti *Výšek,* právě tak jako dvojí *Výškov* (u Plané a Postoloprt) a dvoje *Výškovice* (u Teplé a u Vimperka) v Čechách. Je přirozené, že i podle těchto místních jmen českých budou Čechové vždycky náchylni k výslovnosti *Výškov.* Proč místopisná komise, která sestavovala Statistický lexikon a jejíž zásadou bylo dosazovati tvary historicky správnější za tvary v místní výslovnosti porušené, rozhodla se v tomto případě učiniti ústupek výslovnosti místní, nemůžeme rozhodovati. — Že by se v Čechách vyslovovalo *Slávkov* m. *Slavkov,* neměli jsme nikdy příležitost pozorovati, ač se toto historické jméno vyskytuje velmi často. Výslovnost *Slávkov* je i u Čechů jistě jen výminkou a byla by mohla vzniknouti leda působením slova *sláva* nebo domáckého (hypokoristického) jména *Slávek* (místo Jaroslav, Bohuslav, Ladislav, Václav).

Odpovědný redaktor: Václav Ertl.
Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

REJSTŘÍK

K XI. ROČNÍKU „NAŠÍ ŘEČI“.

SESTAVIL Dr. AL. ZÍSKAL.

*

Slova a rčení chybná jsou vytištěna písmem proloženým. Číslice s hvězdičkami značí stránky, kde je o věci výklad obšírnější.

ZKRÁCENINY:

a j. = a jiné
a p. = a podobně
anal. = analogicky
arch. = archaisticky, archasimus
a t. d. = a tak dále
č. = číslo
čes. = česky, český
češ. = čeština
dial. = dialekticky; dialektický
dok. = dokonavý
franc. = francouzsky, francouzský
germ. = germanismus
hant. = hantýrka
chod. = chodsky
ital. = italsky, italský
jedn., jd. = jednotný
jihoč. = jihočeský
jm. = jméno
klad. = kladský
l. = lépe
lat. = latinsky, latinský
lid. = lidově
m. = místo
maď. = maďarský
míst. = místní
mn. = množný
mor. = moravský
muž. = mužský
n. = nebo; za číslicí: a následující
nč., nčes. = novočesky, novočeský
nedok. = nedokonavý
něm. = německy, německý
nespr. = nesprávně, nesprávný
ob. = obecná mluva
os. = osoba, osobní
p. = pád
pod. = podobně
podst. = podstatný
pomn. = pomnožný
pozn. = poznámka
př. = příklad
předl. = předložka
předp. = předpona
přen. = přeneseně
příč. = příčestí
příd. = přídavný
příjm. = příjmení
přísl. = příslovce
pův. = původně, původní

r. = rod
řec., řeč. = řecky, řečtina
slov. = sloveso
slovan. = slovansky, slovanský
slven. = slovensky, slovenský
spoj. = spojka
spr. = správně, správný
sr. = srovnej
st. = století
stč. = staročesky, staročeský
stř. = střední
tř. = třída
v. = viz
val. = valašsky, valašský
vl. = vlastně, vlastní
význ. = význam
zdrob. = zdrobnělina, zdrobnělý
zkrác. = zkrácenina, zkrácený
zp. = způsob
žen. = ženský

A

B

C

Č

E

F

G

H

CH

I

J

K

L

M

N

O

P

R

Š

T

U

V

Ž

Tiskli Neuber, Pour a spol., Praha I., Bílkova 17.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 1.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.
1927.

OBSAH:

„Naše řeč“ vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8°, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči“ tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči“ v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 2.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.

1927.

OBSAH:

DROBNOSTI:

POSUDKY A ZPRÁVY:

HOVORNA.

(46.)

„Naše řeč“ vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči“ tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči“ v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 3.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE
VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II.,
JERUSALEMSKÁ 11.
1 9 2 7.

OBSAH:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI

ČÍSLO 4.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.

1 9 2 7.

OBSAH:

DROBNOSTI:

POSUDKY A ZPRÁVY:

HOVORNA:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI ČÍSLO 5.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.

1 9 2 7.

OBSAH:

DROBNOSTI:

POSUDKY A ZPRÁVY:

HOVORNA:

(118).

„Naše řeč“ vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči“ tamtéž.

Příspěvky rukopisné, **časopisy** výměnou a **knihy** na posouzení buďtež zasílány **redakci „Naší řeči“** v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, **prof. Václavu Ertlovi** na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ČNÍK XI ČÍSLO 6.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.

1927.

OBSAH:

„Naše řeč“ vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči“ tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči“ v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI ČÍSLO 7.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II., JERUSALEMSKÁ 11.

1 9 2 7.

OBSAH:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, **Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.**

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 8.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE
VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II.,
JERUSALEMSKÁ 11.
1 9 2 7.

OBSAH:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 9.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ
JAZYKA ČESKÉHO.

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE
VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II.,
JERUSALEMSKÁ 11.
1 9 2 7.

OBSAH:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8°, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

ROČNÍK XI. ČÍSLO 10.

NAŠE ŘEČ.

LISTY PRO VZDĚLÁVÁNÍ A TŘÍBENÍ JAZYKA ČESKÉHO

VYDÁVÁ
III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE
VĚD A UMĚNÍ.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II.,
JERUSALEMSKÁ 11.
1 9 2 7.

OBSAH:

„Naše řeč" vychází v desíti sešitech o 24 stranách v 8⁰, 1. dne každého měsíce, vyjímajíc srpen a září, za roční předplatné 16 Kč, s poštovní zásilkou 17 Kč 20 h. Jednotlivá čísla po 2 Kč. V předplatném je nyní zahrnuta i cena rejstříku. — Předplatné přijímají všechna knihkupectví, zejména nakladatelství Šolcovo a Šimáčkovo, Praha-II., Jerusalemská 11. — Přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje jen administrace „Naší řeči" tamtéž.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení buďtež zasílány redakci „Naší řeči" v Praze-I., v Bílkově ul. č. 18, nebo odpovědnému redaktorovi, prof. Václavu Ertlovi na Král. Vinohradech, v Polské ul. č. 39.

Rejstřík

k XI. ročníku Naší řeči

vyjde v lednu 1928.

REJSTŘÍK
K XI. ROČNÍKU
NAŠÍ ŘEČI

SESTAVIL Dr. AL. ZÍSKAL.

NÁKLADEM ŠOLCE A ŠIMÁČKA, SPOLEČNOSTI S R. O. V PRAZE-II.,
JERUSALEMSKÁ 11.
1927.

Grafické závody Neuber, Pour a spol., Praha I., Bílkova 17.

Užívati novinových známek povoleno výnosem poštovního ředitelství v Praze čj. 98.563/VI. ze dne 22. března 1923. — Nákladem Šolce a Šimáčka v Praze II. — Tiskli Neubert, Pour a spol. v Praze I...

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Knihy redakci zaslané:

J. Hušková-Flajšhansová, Rumunští prosaikové. Z nakladatelství České grafické unie v Praze. Za Kč 20.—.

Země a lidé sv. 70: L. A. Bougainville, Plavba kolem světa. Za Kč 14; sv. 71: R. Cicvárek, Asijské problémy. Za Kč 20.—; sv. 72/3: J. Hříbek, V zemi lva a slunce I. za Kč 20.—, II. za Kč 18.—; sv. 74: L. Pouys, Černý smích. Za Kč 12.—; sv. 75, 76: R. Šebesta, Z přítmí pralesa I, za Kč 15; II. za Kč 20.—. Z téhož nakladatelství.

Spisy Julia Zeyera, seš. 25—50. Z téhož nakladatelství.

J. Giraudoux, Zuzanka a Tichý oceán. Z nakl. Symposion v Praze.

M. de Unamuno, Tragický pocit života. Z téhož nakl.

M. Proust, Radosti a dny. Za Kč 21.—. Z nakl. Odeon v Praze.

Chateaubriand, Atala-René. Hyperion. Praha.

A. Procházka, Z naší literární tradice alkoholní a protialkoholní. Z nakl. »Českoslov. abstinentního svazu«.

Š. Krčméry a E. Klementis, »Moyses a Kuzmány«. Za Kč 7.—. Z nakl. Matice slovenské v Turč. Sv. Martině.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Grafické závody Neuber, Pour a spol., Praha I.-855.

REJSTŘÍK

k IX. a X. roč.

„NAŠÍ ŘEČI“

je v tisku a vyjde co nejdříve.

POZORUHODNÉ LITERÁRNÍ NOVINKY:

KAREL MAŠEK:
TAJEMSTVÍ „MLSNÉ KOČKY"

Karel Mašek (Fa Presto), který se již na začátku své literární dráhy proslavil nepřekonatelnými satirami, zemřel před třemi roky. Je tedy Tajemství „Mlsné kočky" jeho poslední prací. Pravíme směle, že zároveň nejdokonalejší. Autor sám ji nazývá ‚karikaturou'. Je to skvělá satira na slabosti a zvrácenosti naší národní povahy; autor nebojácně tepe všecky vrstvy naší společnosti, politiky a průmyslníky, učence i umělce, spisovatele i herce. Duchaplným humorem a smíchem poví mnohdy pernou pravdu podle pravidla starých satiriků: ridendo dicere verum. Zvláště naše plané, mnohomluvné, nereálné reformátorství karikuje Fa Presto řadou znamenitých groteskních scén.

284 stran za Kč 14·—

JOSEF JAHODA:
ZA ŠTĚSTÍM

Nový román oblíbeného spisovatele je cenným dokumentem dnešní poválečné psychologie. Ukazuje, jak bezohledné obohacování, kariernictví, protekcionářství a jiné chorobné zjevy dnešního života nemohou vésti k cíli, není-li v člověku skutečného mravního základu. Jahoda naznačuje, jaká je cesta za pravým, skutečným štěstím. Mezi množstvím zajímavých postav vyniká zvláště řada ženských typů a jejich lásek, které mocně zasahují do pohnutého hrdinova osudu.

520 stran za Kč 26·—.

Knihy dostanete u každého knihkupce nebo v nakladatelství firmy

Šolc a Šimáček,
s. s r. o., Praha II., Jerusalemská 11.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Knihy redakci zaslané:

T. G. Masaryk, Palackého idea národa českého. Z nakl. Čin v Praze. Za Kč 6.—.

Fr. Trávníček, Příspěvky k dějinám českého jazyka. Spisů filosof. fakulty Masarykovy university v Brně č. 19. Za Kč 16.—.

Ján Hollý, Výber z básní. Z nakl. Matice slovenské v Turč. Sv. Martině. Za Kč 13.50.

V. Novák a R. Pazderník, K mrazivému jihu II. Země a lidé. Sv. 69. Z nakl. Unie v Praze. Za Kč 11.—.

G. de Nerval, Očarovaná ruka. Přel. J. Fořt. Z nakl. Hyperion v Praze.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.

Knihy redakci zaslané:

J. Zeyer, Ondřej Černyšev. Spisy II. Seš. 1—10 po Kč 3.—. Z nakladatelství České grafické unie v Praze.

Fr. Flos, Lusky. Neváz. Za Kč 18.—. Z téhož nakladatelství.

St. Reiniš, Zlatá rybka. Seš. 1. a 2. po Kč 2.50. Z téhož nakladatelství.

Marie Schäferová-Holešovská, Divadlo v přírodě. Za Kč 20.—. Z téhož nakl.

Boh. Schweigstill, Za zvířátky do pohádky. Za Kč. 25.—. Z téhož nakl.

Ant. Jenne, Pohádkový věneček. Za Kč 45.—. Z téhož nakl.

Srdce tichá (autor ani nakladatel nejmenován). 1926.

Za jižním sluncem (autor ani nakladatel nejmenován). 1925.

R. J. Vonka, Ženy ze života a díla J. A. Komenského. Z nakladatelství „Unitaria" v Praze.

G. Gesemann, Studien zur südslavischen Volksepik. Erste Folge. Z nakladatelství bratří Stiepelů v Liberci. Za Kč 26.—.

Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.